

Передплата
 на «РУСЛАНА» вносить:
 з Австрії:
 на цілий рік . . . 20 кор.
 на пів року . . . 10 кор.
 на чверть року . . . 5 кор.
 на місяць . . . 1-70 кор.

За границю:
 на цілий рік: зі щоденною
 висилкою 7 доларів, або 12
 рублів; з висилкою двічі
 в тижні 5½ долара, або 10
 рублів; з висилкою що субо-
 ти 4½ долара, або 9 рублів.
 Поодинокі числа по 10 сот.

РУСЛАН

«Вирвеш ми очи і душу ми вирвеш: а не возьмеш милости і віри не возьмеш, бо руске ми серце і віра руска.» — З Русланових псалмів М. Пашкевича.

Входить у Львові що днв
 крім неділь і руских свят
 о 5½ год. пополудни.
 Редакция, адміністрація і
 експедиція «Руслана» при ул.
 Оссолинських ч. II. (партер)
 (фронт від ул. Тихої). Експе-
 диція місцева в Агенції
 Соколовского в насажі Гавс-
 мана.
 Рукописи звертає ся лише
 на попередне застереженє.—
 Реклямації неопечатані є
 вільні від порта. — Оголо-
 шеня звичайні приймають
 ся по ціні 20 с. від стріч-
 ки, а в «Надісланім» 40 с.
 від стрічки. Подяки і при-
 ватні довесеня по 30 сот.
 від стрічки.

Роздумування і розумованя про руску парламентарну політику.

(Δ) Дволітнє встановленє державної ради вибраної загальним голосованєм і дволітнє руского парламентарного клубу, в яким він два рази розбив ся (раз виступленєм москвичів, а в друге виступленєм буковинських послів), дало привід головному органі «Народного комітету» до роздумування про парламентарну політику руских послів. Коли доси сей дневник намагав ся і всю суспільність руску і парламентарний клуб підбадьорувати до боевого настрою і в нїм піддержувати, то сим разом починає пригадувати ся і вдає ся в теоретичні роздумованя, над котрими хочемо спинити ся.

Згадавши про бюджетову промову міністра-президента бар. Бінерта, в котрій, як пише «Діло», збув міністер-президент «руску групу з такою ноншалансією» як ні одно парламентарне сторонництво, зазначивши дальше, що найважлившу парламентарну розправу (бюджетову) замкнено правительственными і опозиційними сторонництвами без поважного протесту з руского боку в такі тісні рамці, що руским послам задля скупо виміреного часу приходиться ся «малчать и не разсуждать», кажує «Діло» на невідрадне положенє Русинів в буковинськїм судівництві, де ані протоколів не списують, ані вироків не видають рускою мовою і навязує до останньої промови міністра судівництва Гохенбургера, котра викликала між Русичами велике роздратованє.

Відтак кажує «Діло» на се, що правительствє заходить ся коло того, щоби не

накликати на себе безоглядної опозиції руских послів і не бажає втихомирити викликане міністром Гохенбургером роздратованє, а се дає «Ділу» привід до повтореня кількох загально відомих (а про те й призабутих) принципіальних уваг.

Отсі уваги стілько цікаві і характеристичні, що наведемо їх тут дословно.

«Можна теоретично спорити над тим, пише «Діло», чи менше чи більше значінє має парламентарна політика в житю народів і держав, одначе як певну річ треба признати, що ніяка парламентарна політика сама собою не в силі спричинити радикальну зміну у національнїм організмі, збільшити внутренні сили народа, піднести народ на висшій ступінь культурного і економічного житя, себто заступити собою місце історичного розвитку та дрібної, буденної, органічної праці мільонів людских рук і голов. Конкретнїше кажучи, ніяка — хочби найрозумнїйша, правительствєнна чи опозиційна наша політика в парламентарнї не може викоринити близько 70-процентового нашого анальфаетизму, не може в місце 96-процентового мужицтва дати нам професіонально і клясово здіференціонованої суспільности, не може вислати нам чисельно відповідної армії руских урядників, потрібної до заповненя публичних урядів усіх дикастерий, не може — одним слозом — дати нам тих суспільних і культурних кваліфікацій на новочасну націю, які являють ся рішаючими в соперництві поміж народами в австрійській державі. Се лежить ultra vires парламентаризму, а домагатись чогось такого від наших послів міг би тільки божевільний або анальфает.»

З тими виводами і розумованями згодить ся очевидно кождий, хто слідив за розвитком народів з одного, а ходом пар-

ламентарних справ з другого боку. Від почину у нас т. зв. нової ери, коли то тодішня парламентарна репрезентація руского народу, вельми маленька в порівнаню з теперішньою (і в держ. радї і в соймї) вступила була на дорогу реальної політики (яку у нас звичайно називають опортуністичною), накликувано нашу суспільність до тої дрібної «буденної, органічної праці мільонів людских рук і голов», котрі «можуть збільшити внутрішні сили народа, піднести его на висшій ступінь культурного і економічного житя».

А рускі послы могли придбанями osiąгненими на парламентарнїм полі лише пособляти сій органічній праці, коли знов органічна праця з долини, витворюванє сили народної мало пособлювати парламентарній репрезентації до висднуваня реальних придбань для народа.

Тимчасом наша суспільність зрозуміла справу так, що wir brauchen nichts zu tun, die Regierung wird schon selbst für uns sorgen, вдоволяла ся надсиланем ухвалених на всяких зборах і вічах заяв довіря і признаня з нагоди проголошеної п. Романчуком програми в 1890 р., які два роки печатали ся на стовпцях «Діла».

А коли мало бути що зроблене, так думала собі суспільність, то се все мають зробити послы. Колиж протягом сих двох літ послы могли виказати ся лише деякими придбанями і, зовсім природно, не могли всего зробити за руску суспільність, проявило ся підсичуванє москвофілами і радикалами невдоволенє парламентарною політикою і накликуванє до опозиції, яке довело до розлому тодішнього руского клубу парламентарного (п. Романчук і Телішевский виступили з него) а в дальшій ходї до т. зв. консолідації з москвофілами.

Сильвіо Пелліко.

Із днів мойого тюремного житя.

(Le mie prigioni).

З італійської мови переклав

Володимир Держирука.

(Дальше).

Небагом прийшов також надінспектор, прикликано сейчас лікаря, положено мене в ліжку. Поволи прийшов я знов до себе.

Лікар сказав, що мій стан небезпечний, тому казав з мене зняти ланцюх. Записав мені також, не знаю, яке средство на скріплєнє сердца, та жолудок не міг вічого задержати. Біль голови збільшав ся в страшний спосіб.

Скоро дізнав ся про се намісник; він вислав сейчас до Відня депешу, що зі мною робити. Відповіли, щоб мене не переносили до шпиталу, але так старанно заходили ся коло мене, неначе я був в шпитали. Крім сего одержав надінспектор повновласть давати мені харч із своєї кухні так довго, доки тревати ме недуга.

Се останнє зарядженє було початково безхосенне для мене: не смакував мені ані напйток ані страва. Цїлий тиждень погіршав ся мій стан, я горячкував днем і ночью.

Краль й Кубіцкый були моїми опікунами

в недузї; оба ходили коло мене з великою любовю.

Як тільки я приходив трохи до свідомости повторяв мені Краль:

— Надійте ся на Господа, Бог один є добрий.

— Молїть ся за мене, — говорив я до них, — не за се, щоби я був здоров, а за се, щоби Бог дав мені терпінє і смерть, як кару за мої гріхы.

Він порадав мені зажадати св. Тайн.

— Коли я доси сновиди не жадав, то се треба приписати недузї моєї голови; та великою потїхою для мене було би, колиб я міг висповідати ся.

Краль переказав мої слова надінспекторови і він прислав до мене тюремного свьщеника.

Я висповідав ся, запричацав ся і прийняв Єлеопомазанє. Свьщеником був я вдоволеный. Він звав ся Штурм. Погляди, які він виказував перед мною про справедливість Божу, несправедливість людську, про обовязок прощати, про сутє усіх свьтових роскошій, — се не були звичайні фрази; його слова свьдчили про велике образованє, правдиву любов до Бога і ближнього і про його віжнє чувство.

LXXIV.

Напруженє, з яким я намагав ся з притомністю духа прийняти св. Тайни, здавало ся, зменшить мою житєву силу; та місто сего спри-

чинило оно, що я кілька годин спав твердо і сон мене скріпив.

Пробудив ся я трохи покріплений і, коли я побачив біля себе Шїлера і Краля, зловив я їх за рўки й дякував їм за опіку.

Шїлер сказав до мене:

— Мої очі привикли до плеканя хорих: я заложу ся, що ви не умрете.

— Чи не думаете, що ви зле пророкуете о минї? відповів я.

— Ні, — сказав він, — Житєва нужда є велика, се правда; та хто її згідною свьдомостию і покорою зносить, має все в неї хосен, як довго живе.

Опісля додав:

— Коли ви зістанете при житю, надїю ся що в найблизших днях мати мете велику радість. Чи не просили ви о се, щоб вам вільно було побачити Марончеллі-ого?

— Ах, я так часто просив о се і все надармо; не сьмію навіть сподівати ся.

— Надійте ся, надійте ся, мій пане! А поновїть ще своє прошенє!

І справді я поновив його ще сего дня. Надінспектор дозволив мені надїяти ся.

— Імовірно, — додав він, — Марончеллі не тільки вас побачить, але буде призначений на вашого опікуна в недузї а далі на товариша.

(Дальше буде).

Сей розлом клубу і витворене опозиційної струї в суспільності і опозиції в парламентах могли мати навіть корисний вплив на піднесення руского народу на вищій ступіні культурного й економічного життя, причинити ся до досягнення значних придбань для Русинів, наколиб руска опозиція була не звязала ся з москвофілами, котрим розходило ся лише о поборованя того реального напрямку рускої політики, що підтинав корінь встановленя москвофілства у нас. Опозиційна політика і суспільності і згаданих двох послів, що відчахнули ся від клубу, могла дуже добре йти своєю дорогою до тої самої мети, до якої т. зв. правительственні послі змагали иншою дорогою.

Вжеж о нічого иншого не розходило ся оудвом групам руских послів, як о придбаня для руского народу условин потрібних до культурного й економічного движення поступу руского народу. І тому також можемо вповні згодити ся з „Ділом“, коли оно дальше розумує ось як:

„Що до парламентарної тактики, то перед репрезентациями народів, які в данім періоді часу не мають виглядів здобути собі повну т. зв. „державну безпосередність“, та засуджені на більший або менший гнет з боку упривіленних народів, стелять ся дві дороги: опозиційна і опортуністична. Обі они мають свою логіку і свою рачію. Рішуча опозиційна тактика, даюча голосний вислів настрою і невдоволення широким народним мас, з висоти парламентарної трибуни скріпляє той настрій, піднімає в гору военний запал та являє ся чинником у поглибленю інтегровності в органічній праці серед мільонів. Опортуністична ж тактика являє ся мостом, по якому спливають на народ реальні уступки, що їх „властимущі“ дають підчиненим, або відступаючи з менше важних позицій, зберігти собі більше важні. Тими уступками легітимувє ся опортуністична репрезентация перед суспільністю, бо кождий реальний здобуток скріпляє національний організм. Одна й друга на дорога, коли консеквентно нею піти, має свою вартість і свою користь для національної політики“.

Тимчасом консолідація з москвофілами звела народну руску опозицію на манівці і она замість виступати з домаганнями рішучими до правительства, а тим пособляти опортуністичній групі для досягнення більших придбань, побивала ту групу, що йшла до тої самої мети народної і осягала деякі навіть важні придбаня — опозиція відказувала сим придбаням всякої вартости (н. пр. навіть рускій катедрі історії, руским гімназіям і т. п.), зазначаючи, що що сі придбаня в інших обставинах мали би вартість, а тепер не мають значіння. Тим способом виливала руска опозиція, настроювана москвофілами, mit dem Bade das Kind!

„Діло“ виводи свої кінчить звіткою, що „не має вартости, а являє ся шкідливою тактика балансування поміж опозицією й опортунізмом: така тактика збирає собі всі некорисні опозиції та всі шкоди опортунізму. Она не виправдує себе справді цінними реальними здобутками, она не може вилегітимуватись духовим підемом серед суспільности. Се тактика, що хитає ся поміж военними погрозами з одного боку та капітуляциями задля дипломатичних хитрощів з другого боку“.

І на се можна згодити ся, бо справді не доведе до успіхів клуб, коли грає і в опозицію і в опортунізм та балансує так, що тим виставляє собі свідощтво необчислимости, непослідовности. Одначе для рускої справи моглоб се бути корисно, колиб опозиційна частина рускої репрезентациї парламентарної йшла собі своєю дорогою, не спиняючи реальної політики тих

послів, котрі иншою дорогою думають також дійти до цілі.

І тому не вважаємо виступленя буковинських послів нещастєм для руского народу, навпаки зможуть они принести хосен для рускої справи, наколи опозиція не буде підривати їм етановища ними занятого.

Перехід на латиньство.

(Конець).

Правда, в і між духовенством одиниці, що добре не розуміють задачі свого стану, або байдужні, а навіть ворожі народній справі. Сих полишаю на боці, бо про них така сама думка у всіх. Возьмім однак під розвагу тих, а є їх чимале число, що побіч душпастирських обовязків працюють на народній ниві. Треба зазначити, що котрий священник повнить совісно обовязки свого покликания, той тим самим працює для народної ниви. Де люди привязані до церкви, там они остануть і Русинами.

Та на жаль, скількож то колод ставить наша світська інтелігенція (з малими виїмками) т. ким священникам? Підчас агітації виборчої звиває ся наша „академія“, щоби пона клерикала не вибрати на правиборця, або случайно на посла. При тім всеє ся не одно такому священникови, хотяй він без порівняня зробив більше для народу як той крикливий підчас виборів просьвітитель. Заложить священник читальню і веде її належито, ого! вже злітають ся трутні на солодкий медок і нуже розпихати потайно між народ протирелігійні брошури (бо прецінь просьвіта без вціплюваня невірства між народ у наших згонистих просьвітительів немислима), та хитро підкопувати повагу священника, що се дерун, або що він все робить з свого власного інтересу і т. д. А наколи священник виступить отверто супроти кирилі, сейчас стріне ся з закидом клерикалізму, ретроградства і Бог зна чоґо.

Який прамір пошанованя віри та обряду може дати значна часть нашої світської інтелігенції?

Віча, ноходи та маніфестації уряджує ся не раз підчас богослуженя; коли в церкві одні люди молять ся і співають „Господи помилуй“, другі в свідці з жидами співають на улиці „Який то вітер шумно грає“, або „гей там на горі Січ йде“. А що за величезну силу та вплив мала така маніфестация, наколиб она робила ся в своїм часі та згідно з релігійним духом. Через се народ собі думає, що Церков та священники є противні поступови та їх добру.

Коли заповість яке товариство свої збори, а в програму поставить богослуженя за померших членів, або на інтенцію товариства, то звичайно на тім богослуженю є кількох селян, а „сметавка“ волить перечикати сю хвилю в рестаурації. Цілком противно дієсь у Поляків, де кождий йде спільно, оден з побожности, з переконаня, другий для приміру та солідарности, хотяй може не з переконаня.

Звичайно наш руский світський інтелігент є рідким гостем в церкві, а вже щоб він сповідав ся, або вислухав цілого богослуженя, то отім нема що і казати. Бувало і буває таке, що ще обсьмівають такого, хто виповняє практики релігійні. Коли праміром п. разник Барвіньский причащав ся при якімсь торжестві, то сейчас посуджувано єго о фарисейство, хотяй того чоловіка годі посудити о щось подібного.

Пригадую собі, як додатно се впливало на нас учеників гімназьяльних, що п. професор Прийма співав в крилосі з дяками в катедрі в Перемішлї, або перестояв ціле богослуженя на однім місці в церкві від початку до кінця. А був се справдішній патріот полюблений молодежию, бо умів і научити предмету, та вляти в молоді серця любов до свого народу, але ніколи словом не виступив против віри, противно держав ся тої засади, що „sancta sancte tractantur“. А як дієсь нині, то далоб ся про се богато сказати, бо нині ученик вже в II-ій III-ій гімн. уважає себе мудрагелем, щоби вірив в то, чоґо навчають катехити. На се впливає також і вихованє в дома, де густо часто дитина інтелігентна не бачить ніколи, щоб родичі молили ся і доперва учить ся молитви від слуг. І як може мати така дитина любов до свого обряду та віри!!!

І тепер дивує се людей, чоґо то між духовенством та світскою інтелігенцією повстав розлом, чоґо нарід починає ся ділити, чоґо взагалі псує ся щось в машині народної сили та єдности. Се походить цілком з природних причин. Одні хотять просьвічати нарід на основі християньско-католицкого світогляду, а другі на основі православя, зглядно цареславя, або безвіря. Сей розлом межі інтелігенцією впливає і на народні верстви. З того слідують суперечки, писанини по часовисях, що в послідних часах прибрали неможливу форму. Можна мати свої погляди, можна допустити до виміни гадок, але способом приличним, гідним образованого чоловіка так з одної сторони як і з другої.

Бажають люди, щоб наші єпископи та духовенство було більше патріотичне, а розуміють сей патріотизм так, щоби справи віри та церкви класти на другий плян. На вічах можна говорити про всілякі справи, а борони Боже згадати про ті кертиці, котрі підривають нашу віру та взагалі сьміють ся з віри і Церкви. Час би вже зрозуміти, в чім лежить житєва сила народу.

Істория учить нас, що де між народ почало вкратати ся невірство, там нарід почав упадати, наставали великі переміни, аж доки знов той нарід під тим самим іменем або зміненним не вступив на дорогу природного розвою т. є мав все якусь віру.

Наше дувовенство повинно подвоїти свою працю на церковно-національній ниві, не занедбувати своїх обовязків душпастирських, бо крик і невдоволенє єму не помогуть. І коли наше ціле духовенство добре зрозуміє свою задачу і стане на височині свого званя, тоді і наші власти будуть могли більше на нім оперти ся. Бо до тепер не знати, з ким говорити. Кождий має свої особисті погляди, за котрі мало що не проміняв би і найважніших справ свого званя. І як раз, брак єдности і одноцільности між нашим духовенством є тою причиною, що над нами хотять перейти до дневного порядку. А також і світська інтелігенція, котрій лежить на серці справа віри, Церкви та обряду не повинна стидати ся виступати сьміло і отверто з своїми поглядами, а таких є між нею чимало. Тоді би карколомні політики і просьвітелі пізнали, що не всі годять ся з їх поглядами, хотяй на се нічого не кажуть, або може случайно находять ся в їх рядах.

Старий-Самбір, 12. червня.

О. Он. Гадзевич.

Державна рада.

На початку вчерашного засіданя палати послів довершено доповняючого вибору до земліничої комісії, а потім приступлено до дальшої подрібної бюджетової розправи над третою групою.

Перший промовляв п. Клєчка (чес. соц. дем.) по чески. Відтак забрав голос міністер земліниць Врба; підійс постійний зріст доходів адміністрації державних земліниць при рівночаснім збільшеню видатків понад половину. Тому мусить міністер забрати ся до поправи відносин подрібним і основним виготовленем реформи тарифу, при чім бажає правительство в межах конечного фінансового ефекту узгляднати по можности всі бажаня всіх інтересованих кругів. Що до справи заосмотрюваня великих міст в живність заявив міністер, що найважніші інтереси продуцентів і консументів будуть вповні узнані. Особливо до угля буде примінена зниженя тарифа. Також для молока наступить окрема полєкша в тарифі. Міністер стверджує з вдоволенем, що проти реформи тарифу, яко такої, не піднесено основних закидів. Просить, щоби домаганя, получені з великими коштами, по можности знижено. Зато домаганя в справі правильного руху будуть словнені під кождим зглядом. Міністер оборонює розпорядки, переведені в хосен персоналу і підносить, що нові норми що до автоматичного авансу підурядників і служби є в дорозі до здійсненя. Вимагає се 14 мід. кор. На тім загалом се питанє буде закінченє; але і на будуче всякі управнені потреби і домаганя персоналу будуть узгляднені. Адміністрация дер-

